Meting leerpotentie in groep 6

Technisch rapport

Tessa Jenniskens
Annemarie van Langen
Esther Stronkhorst
Ineke van der Veen
Annemiek Veen
Maarten Wolbers

Nijmegen/Amsterdam, juni 2022

KBA Nijmegen
KOHNSTAMM INSTITUUT

Projectnummer: 2020049

© 2022 KBA Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van KBA Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

1 Inleiding 1
1.1 Achtergrond 1
1.2 Leeswijzer 2

2 Steekproef, werving en respons 3
2.1 Steekproef 3
2.2 Opzet en uitvoering van werving 5
2.3 Omvang en representativiteit respons 6

3 Dataverzameling 12
3.1 De Niet-Schoolse Cognitieve Capaciteitentest 12
3.2 Organisatie en verloop van de afname 14
3.2.1 Voorbereiding 14
3.2.2 De afname 14
3.2.3 Verwerking 15
3.3 Rapportage aan de scholen 15

4 Resultaten 16
4.1 Dataopschoning en schaalconstructie 16
4.2 De resultaten op de NSCCT naar steekproef en achtergrondkenmerken 17
4.3 Vooruitblik 21

Literatuur 22

Bijlage: weegfactor per stratum 23

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Nederland kent al decennialang beleid dat gericht is op het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden die het gevolg zijn van sociale, economische en culturele factoren, gelegen in de thuissituatie van de kinderen. In de onderwijspraktijk komt aandacht voor het bestrijden van onderwijsachterstanden er op neer dat basisscholen met kinderen die tot de doelgroep van dat beleid worden gerekend, via de zogenoemde gewichtenregeling extra budget krijgen om in hun onderwijs voor die nadelig uitwerkende kenmerken te compenseren. Op basis van welke indicatoren dat precies zou moeten gebeuren is van meet af aan een punt van discussie. De gewichtenregeling is in 1985 van kracht geworden, maar de indicatoren die worden gebruikt om de mate van veronderstelde achterstand te bepalen en op basis waarvan het gewicht wordt berekend zijn al enkele malen veranderd. In schooljaar 2018-2019 is een nieuwe indicator onderwijsachterstanden geïntroduceerd (Staatsblad, 2018). Met deze indicator, ontworpen door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), wordt het risico op een onderwijsachterstand per kind berekend op basis van meerdere omgevingskenmerken die vanuit bestaande registraties beschikbaar zijn. Er is een onderwijsachterstand wanneer leerlingen door ongunstige omgevingskenmerken slechter presteren, gegeven hun intelligentie, dan ze bij een (meer) gunstige situatie zouden kunnen (Kloprogge & De Wit, 2015). Volgens de resultaten van het analysemodel betreffen deze omgevingskenmerken het opleidingsniveau van de vader, het opleidingsniveau van de moeder, het herkomstland van de ouders, of de ouders in de schuldsanering zitten, de verblijfsduur van de moeder in Nederland en het gemiddelde opleidingsniveau van de moeders op school (Posthumus, Scholtus & Walhout, 2019). Door individuele achterstandsscores te berekenen en deze vervolgens via een bepaalde formule te aggregeren naar schoolniveau, wordt het onderwijsachterstandenbudget over scholen verdeeld.

Bij het ontwikkelen van de onderwijsachterstandenindicator is destijds gebruikgemaakt van het databestand van het landelijke Cohortonderzoek Onderwijsloopbanen, ofwel COOL$^{5\text{-}18}$, waarin een grove indicatie van intelligentie (hierna verder aangeduid als leerpotentie) van de leerlingen beschikbaar is; gemeten met de Niet-Schoolse Cognitieve Capaciteiten Test (NSCCT). In 2025 zal de onderwijsindicator herijkt worden door het CBS en daarvoor is wederom een dergelijke maat nodig. Na het verdwijnen van COOL$^{5\text{-}18}$ en de komst van het Nationaal Cohortonderzoek Onderwijs (NCO, grotendeels bestaande uit registerdata) is deze informatie echter niet meer direct voorhanden. De afhankelijke variabele (eindtoetsscore groep 8) voor het analysemodel ter bepaling van de onderwijsachterstandenindicator is wél in het NCO aanwezig en dat geldt ook voor alle benodigde predictorvariabelen (omgevingskenmerken), maar een maat voor de leerpotentie ontbreekt. Empirisch gezien sluit een indicator zonder verdiscontering van leerpotentie minder goed aan bij het doel van het onderwijsachterstandenbeleid. Deze meet dan immers de verwachte onderwijsprestaties van leerlingen in plaats van hun verwachte onderwijsachterstanden (onderwijsprestaties gecorrigeerd voor leerpotentieel).

Vanwege het bovenstaande is, ten behoeve van de aanstaande herijking van de indicator onderwijsachterstanden, in het voorjaar van 2021 een leerpotentiemeting uitgevoerd onder een omvangrijke steekproef van leerlingen in groep 6 van het regulier basisonderwijs. Leerpotentie is net als binnen COOL$^{5\text{-}18}$ gemeten met behulp van de NSCCT. Het CBS zal de verzamelde leerpotentiescores benutten voor de herijking van de onderwijsachterstandenindicator door deze te koppelen aan de NCO-data. Daarnaast biedt het toevoegen van de scores aan het NCO (op termijn) ook de mogelijkheid om door onderzoekers ingegeven wetenschappelijke vraagstellingen te beantwoorden. Dergelijke analyses zijn deels pas in de toekomst mogelijk, als de onderwijsloopbaan van de kinderen uit groep 6 bij wie de NSCCT is afgenomen, zich verder heeft ontwikkeld. Dat geldt bijvoorbeeld voor analyses om na te gaan of leerlingen met dezelfde leerpotentie, maar afkomstig uit een verschillend herkomstmilieu, andere keuzes maken wat betreft type vervolgonderwijs, kans op af-, op- en uitstroom en zittenblijven, profiel en en vervolgopleidingen.

Andere inhoudelijke analyses kunnen wel al eerder worden uitgevoerd. Bij het uitwerken van het projectplan voor de verzameling van de leerpotentiescores hebben we de mogelijkheid aangegrepen om enkele inhoudelijke onderzoeksvragen toe te voegen. De eerste daarvan betreft de vraag of de leerpotentiescores variëren naar kenmerken van leerlingen (en scholen) op basis van de informatie die in het NCO reeds aanwezig is. Ten tweede hebben we voorgesteld om de leerpotentiescores te relateren aan de LVS-gegevens die in de loop van 2021 beschikbaar kwamen in het NCO, zodat de mate van onderpresteren van de betreffende leerlingen kan worden vastgesteld en kan worden bepaald bij welke groepen dit vooral voorkomt. Ten derde hebben we bij een beperkte selectie van de deelnemende scholen een aanvullende intelligentietest afgenomen om te bepalen of bepaalde componenten van leerpotentieel die niet door de NSCCT worden gemeten, additionele voorspellende waarde hebben voor onderwijsprestaties. Over de resultaten van deze inhoudelijke aanvullingen doen we verslag in twee afzonderlijke rapporten (Bluemink et al., i.v.; Van der Veen, Stronkhorst & Veen, i.v.).

1.2 Leeswijzer

Het voorliggende rapport betreft een technisch verslag van de verzameling van de leerpotentiescores ten behoeve van de herijking van de onderwijsachterstandenindicator. In Hoofdstuk 2 beschrijven we hoe de steekproef is bepaald en de werving is verlopen en wat het responsresultaat is. Hoofdstuk 3 gaat in op de dataverzameling. Tot slot lichten we in hoofdstuk 4 toe hoe de verzamelde data zijn verwerkt en presenteren we enkele beschrijvende statistieken.

2 Steekproef, werving en respons

2.1 Steekproef

Stratificatiecriteria

Voor de uitvoering van de leerpotentiemeting in groep 6 van het basisonderwijs is een random steekproef uit alle basisscholen in Nederland getrokken. Als stratificatiecriterium is een combinatie gehanteerd van schoolweging en stedelijkheid.

Schoolweging

Omdat scholen te maken hebben met heel verschillende leerlingenpopulaties, is het vaak niet terecht om de resultaten van een school te vergelijken met het landelijk gemiddelde. Schoolweging is een maat voor de typering van de leerlingenpopulatie van een basisschool, waarmee scholen met een vergelijkbare leerlingenpopulatie vergeleken kunnen worden. De schoolweging wordt berekend op basis van het opleidingsniveau en herkomstland van alle ouders, het gemiddelde opleidingsniveau en de verblijfsduur in Nederland van alle moeders, en het aandeel ouders in de schuldsanering. De schoolweging kan een waarde aannemen tussen 20 en 40. Hoe hoger de schoolweging, hoe complexer de leerlingenpopulatie op de school en hoe groter de kans op onderwijsachterstanden bij de leerlingen. De verdeling van de scholen over de schaal volgt een zogenaamde normaalverdeling, waarbij het merendeel van de scholen een schoolweging rond het gemiddelde van 30 heeft (zie figuur). Een aanzienlijk kleiner deel van de scholen heeft een relatief lage of relatief hoge schoolweging.

Figuur 2.1 – Frequentieverdeling van de gemiddelde schoolweging van Nederlandse basisscholen (bron: Inspectie van het Onderwijs).

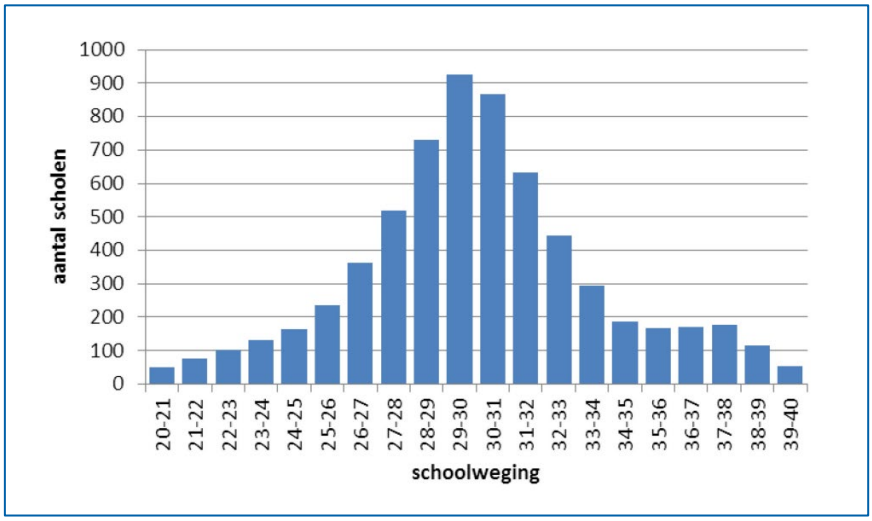

Voor de samenstelling van het stratificatiecriterium zijn alle scholen op basis van hun schoolweging (peildatum: 1 oktober 2019) ingedeeld in 5 categorieën, te weten:

- 1 – schoolweging gelijk aan 23 of lager
- 2 – schoolweging tussen 24-27

- 3 – schoolweging tussen 28-31
- 4 – schoolweging tussen 32-35
- 5 – schoolweging gelijk aan 36 of hoger

Stedelijkheid
Naast de schoolweging is de stedelijkheid van het vestigingsgebied van de scholen meegenomen als stratificatiecriterium. In stedelijke gebieden wonen over het algemeen meer leerlingen afkomstig uit lagere herkomstmilieus dan in weinig stedelijke gebieden. Daarmee is stedelijkheid een impliciet stratificatiecriterium voor de kans op onderwijsachterstanden bij de leerlingen. Op basis van de postcode van het schooladres (4-cijferig) zijn alle scholen ingedeeld in 5 categorieën;

- 1 – zeer sterk stedelijk (omgevingsadressendichtheid[1] van 2.500 of meer)
- 2 – sterk stedelijk (omgevingsadressendichtheid van 1.500 tot 2.500)
- 3 – matig stedelijk (omgevingsadressendichtheid van 1.000 tot 1.500)
- 4 – weinig stedelijk (omgevingsadressendichtheid van 500 tot 1.000)
- 5 – niet stedelijk (omgevingsadressendichtheid van minder dan 500)

De twee criteria zijn gecombineerd tot 25 strata (Tabel 2.1). Aan elk stratum is een tweecijferig nummer toegekend, waarvan het eerste verwijst naar de schoolweging, het tweede naar de stedelijkheid. Zo omvat stratum 11 dus scholen met een schoolweging van 23 of minder, gevestigd in zeer sterk stedelijk gebied.

Tabel 2.1 – Overzicht en nummering strata

Stedelijkheid	Schoolweging ≤23	Schoolweging 24-27	Schoolweging 28-31	Schoolweging 32-35	Schoolweging ≥36
Zeer sterk stedelijk	11	21	31	41	51
Sterk stedelijk	12	22	32	42	52
Matig stedelijk	13	23	33	43	53
Weinig stedelijk	14	24	34	44	54
Niet stedelijk	15	25	35	45	55

Referentiesteekproef en aanvullende steekproef
Er is een landelijk representatieve steekproef van basisscholen getrokken. Deze zogenoemde referentiesteekproef bestaat uit 800 scholen, verdeeld over de verschillende strata in dezelfde verhoudingen als in de landelijke populatie. Voor elke geselecteerde school in de referentiesteekproef zijn twee vervangende scholen bepaald die qua stratificatievariabelen zoveel mogelijk overeenkomen (‘reservesteekproeven’).

Naast deze landelijk representatieve steekproef is een aanvullende steekproef van 200 basisscholen getrokken met een hoge concentratie van achterstandsleerlingen. Dit zijn scholen uit de strata 41 t/m 45 en 51 t/m 55. Door een aanvullende steekproef te trekken, wordt ervoor gezorgd dat er voldoende achterstandsleerlingen in de totale steekproef zijn opgenomen, benodigd voor de herijking van de achterstandenindicator door CBS. Ook bij de aanvullende steekproef zijn twee reservesteekproeven gerealiseerd met vervangende (achterstands)scholen.

1 Aantal adressen per km2.

Steekproeftrekking
Bij de steekproeftrekking is rekening gehouden met twee andere grootschalige onderzoeken die tegelijk plaatsvonden, te weten PIRLS2021 en PRIMS. Daardoor zijn respectievelijk 298 en 88 scholen uitgesloten voor het steekproefkader. Ook scholen met minder dan zes leerlingen in groep 6 zijn al vóór de steekproeftrekking uit de lijst met beschikbare scholen gehaald. Voor alle resterende Nederlandse basisscholen is op basis van schoolweging en stedelijkheid bepaald tot welk stratum ze behoren. Per stratum is met behulp van een online tool random het benodigde aantal scholen geselecteerd uit alle stratumscholen. Zij vormen de hoofdsteekproef van dit stratum. Deze procedure is vervolgens nog twee maal herhaald, om de eerste en tweede reservesteekproef te bepalen. Deze werkwijze is ook toegepast voor de strata waarvan de nummers beginnen met 4 en 5. Uit deze strata is per steekproeftrekking random het benodigde aantal scholen voor de referentiesteekproef plus de aanvullende steekproef getrokken. Scholen in die strata hadden dus net zoveel kans om in de referentiesteekproef als in de aanvullende steekproef terecht te komen.

2.2 Opzet en uitvoering van werving

De start van de werving stond aanvankelijk gepland in januari 2021. De scholen waren toen echter gesloten als gevolg van COVID-19. Uiteindelijk kon pas in de eerste week van maart met de werving worden gestart, terwijl de dataverzameling vóór de zomervakantie van 2021 moest zijn afgerond. Er was dus een relatief korte periode beschikbaar voor de werving en dataverzameling.

Het onderzoek is vooraf aangekondigd op de websites van het NRO, het Ministerie van OCW en de PO-Raad. De getrokken steekproefscholen zijn in eerste instantie per brief benaderd met het verzoek om medewerking aan het onderzoek te verlenen. Bij deze uitnodigingsbrief was ook een aanbevelingsbrief van het ministerie van OCW gevoegd. Via de speciaal voor het onderzoek ontwikkelde website (www.onderzoekleerpotentie.nl) konden scholen nadere informatie vinden over het onderzoek en aanvullende vragen stellen. Om de deelnamebereidheid te bevorderen, werd aan de scholen een terugrapportage over de NSCCT-resultaten van hun eigen leerlingen in het vooruitzicht gesteld, alsmede een cadeaubon voor de school/leerkracht en een klein presentje voor de leerlingen. Kort na de verzending van de brieven zijn de scholen telefonisch en/of per e-mail benaderd om hun deelnamebereidheid te polsen. Hiervoor werden speciaal getrainde onderzoeksassistenten ingezet, die bij alle contactmomenten gebruik konden maken van een uitgebreide instructie (inclusief een overzicht van veel gestelde vragen met antwoorden), een belscript en een aantal gestandaardiseerde e-mails. In eerste instantie ontvingen alleen de scholen uit de hoofdsteekproef de uitnodigingsbrief. Zodra een school bereid bleek om aan het onderzoek deel te nemen, werd een aanmeldformulier ingevuld met de contactgegevens van de school. Ook werd dan het aantal leerlingen in groep 6 opgevraagd, alsmede het nummer van de week waarin de school de afname van de NSCCT wilde organiseren. Wanneer een school de uitnodiging tot deelname afsloeg, werd de reden van weigering genoteerd. Vervolgens werd de vervangende school uit de eerste reservesteekproef benaderd. Als die eveneens weigerde, werd de tweede vervangende school, uit de tweede reservesteekproef, benaderd.

Informeren leerkrachten, leerlingen en ouders
De scholen die zich aanmeldden voor deelname kregen het verzoek de leerkrachten, leerlingen en ouders op de hoogte te stellen van het onderzoek en de wijze waarop de gegevens zouden worden verzameld, opgeslagen, gerapporteerd en benut. We ondersteunden de scholen bij het

informeren van de ouders door een informatiebrief te verstrekken, waarin uitgelegd werd wat de doel en opzet van het onderzoek was en hoe de ouders eventueel bezwaar konden maken tegen de deelname van hun kind. De ouderbrief was gesteld in het Nederlands, maar scholen konden van de website ook een versie in het Engels, Arabisch, Turks en Pools downloaden. Daarnaast werd met alle deelnemende scholen een gegevensuitwisselingsovereenkomst afgesloten.

Uitsluitingscriteria
Leerlingen konden worden uitgesloten van deelname indien ze minder dan één jaar Nederlands onderwijs hadden genoten. Deze situatie heeft zich voor zover wij weten niet voorgedaan. De NSCCT werd overigens afgenomen door de eigen leerkracht, aan de hand van een uitgebreide testhandleiding.

2.3 Omvang en representativiteit respons

Nagestreefde steekproeven
Tabel 2.2 toont het absolute aantal scholen binnen elk stratum in de landelijke populatie in 2021, de percentuele stratumverdeling, en de daaruit volgende nagestreefde aantallen scholen in de steekproeven.

Tabel 2.2 Overzicht populatie en nagestreefde steekproeven

Stratum	Populatie		Referentiesteekproef		Aanvullende steekproef		Totaal	
	N	%	n	%	n	%	n	%
11	131	2,2%	18	2,3%			18	1,8%
12	93	1,6%	13	1,6%			13	1,3%
13	65	1,1%	9	1,1%			9	0,9%
14	54	0,9%	7	0,9%			7	0,7%
15	18	0,3%	3	0,4%			3	0,3%
21	149	2,5%	21	2,6%			21	2,1%
22	238	4,1%	34	4,3%			34	3,4%
23	288	4,9%	40	5,0%			40	4,0%
24	291	5,0%	39	4,9%			39	3,9%
25	266	4,5%	36	4,5%			36	3,6%
31	125	2,1%	18	2,3%			18	1,8%
32	480	8,2%	66	8,3%			66	6,6%
33	462	7,9%	64	8,0%			64	6,4%
34	648	11,1%	88	11,0%			88	8,8%
35	1046	17,9%	139	17,4%			139	13,9%
41	149	2,5%	21	2,6%	20	10,0%	41	4,1%
42	250	4,3%	35	4,4%	33	16,5%	68	6,8%
43	200	3,4%	28	3,5%	26	13,0%	54	5,4%
44	153	2,6%	21	2,6%	20	10,0%	41	4,1%
45	227	3,9%	31	3,9%	31	15,5%	62	6,2%
51	249	4,3%	33	4,1%	34	17,0%	67	6,7%
52	174	3,0%	24	3,0%	23	11,5%	47	4,7%
53	58	1,0%	8	1,0%	8	4,0%	16	1,6%
54	23	0,4%	3	0,4%	3	1,5%	6	0,6%
55	10	0,2%	1	0,1%	2	1,0%	3	0,3%
Totaal	**5847**	**100,0%**	**800**	**100,0%**	**200**	**100,0%**	**1000**	**100,0%**

Gerealiseerde steekproeven

Uiteindelijk hebben 584 steekproefscholen deelgenomen aan het onderzoek door de NSCCT-test af te nemen in groep 6. Op deze scholen hebben in totaal 14.061 leerlingen de NSCCT-test gemaakt. Daarnaast is de NSCCT ook afgenomen bij 85 leerlingen van vier scholen die niet tot de steekproef behoorden. Deze scholen vormden een organisatorisch geheel met bepaalde steekproefscholen die alleen wilden deelnemen onder de voorwaarde dat de andere school ook mocht meedoen. Deze scholen en leerlingen zijn niet meegenomen in de hierna volgende responsoverzichten.

Tabel 2.3 – Nagestreefde en gerealiseerde referentiesteekproef van scholen, aantal leerlingen

	Nagestreefd		Gerealiseerd		
Stratum	Aantal scholen	%	Aantal scholen	%	Aantal leerlingen
11	18	2,3%	10	2,1%	486
12	13	1,6%	8	1,7%	326
13	9	1,1%	5	1,0%	155
14	7	0,9%	6	1,3%	176
15	3	0,4%	2	0,4%	72
21	21	2,6%	5	1,0%	119
22	34	4,3%	17	3,5%	528
23	40	5,0%	25	5,2%	794
24	39	4,9%	22	4,6%	540
25	36	4,5%	19	4,0%	377
31	18	2,3%	7	1,5%	233
32	66	8,3%	41	8,6%	1175
33	64	8,0%	34	7,1%	1154
34	88	11,0%	54	11,3%	1309
35	139	17,4%	74	15,4%	1165
41	21	2,6%	12	2,5%	336
42	35	4,4%	27	5,6%	675
43	28	3,5%	24	5,0%	516
44	21	2,6%	12	2,5%	198
45	31	3,9%	25	5,2%	336
51	33	4,1%	24	5,0%	702
52	24	3,0%	17	3,5%	340
53	8	1,0%	6	1,3%	88
54	3	0,4%	2	0,4%	17
55	1	0,1%	1	0,2%	10
Totaal	**800**	**100%**	**479**	**100%**	**11.827**

Tabel 2.3 toont de nagestreefde versus gerealiseerde respons in de referentiesteekproef, Tabel 2.4 in de aanvullende steekproef. Van alle deelnemende scholen vallen er 479 (82%) in de referentiesteekproef en 105 (18%) in de aanvullende steekproef. Van alle deelnemende leerlingen valt 84 procent (n=11.827) in de referentiesteekproef, 16 procent in de aanvullende steekproef. Gemiddeld hebben er 24 leerlingen per school meegedaan aan het onderzoek.

Tabel 2.4 – Nagestreefde en gerealiseerde aanvullende steekproef van scholen, aantal leerlingen

	Nagestreefd		Behaald		
Stratum	Aantal scholen	%	Aantal scholen	%	Aantal leerlingen
41	20	10,0%	10	9,5%	299
42	33	16,5%	17	16,2%	439
43	26	13,0%	13	12,4%	247
44	20	10,0%	11	10,5%	168
45	31	15,5%	18	17,1%	251
51	34	17,0%	16	15,2%	433
52	23	11,5%	12	11,4%	288
53	8	4,0%	5	4,8%	88
54	3	1,5%	1	1,0%	8
55	2	1,0%	2	1,9%	13
Totaal	**200**	**100%**	**105**	**100%**	**2.234**

Representativiteit
De representativiteit van de gerealiseerde referentiesteekproef en aanvullende steekproef is uitgerekend door met een chi²-toets na te gaan of de verdeling over de strata van de scholen in de gerealiseerde steekproeven afwijkt van die in de nagestreefde steekproeven. De uitkomst van de toets (de p-waarde) bedraagt voor de referentiesteekproef 0,9999, voor de aanvullende steekproef 0,996. In beide gevallen geldt dus dat de verdeling van de nagestreefde en gerealiseerde steekproef niet significant verschilt.

Steekproefherkomst/tranches
Het streven was dat 850 scholen (85% van de bruto steekproef van 1000) zouden deelnemen aan het onderzoek, waarvan tenminste de helft (n=425) uit de initiële steekproef zou komen en de rest uit de reservesteekproeven. Uiteindelijk hebben er 584 scholen deelgenomen, waarvan er 365 (63%) uit de hoofdsteekproef afkomstig waren, 160 (27%) uit de eerste reservesteekproef en 59 (10%) uit de tweede reservesteekproef. Op leerlingniveau zijn de verhoudingen ongeveer vergelijkbaar (Tabel 2.5).

Tabel 2.5 – Gerealiseerde steekproeven, naar steekproefherkomst (tranche); scholen en leerlingen

	Referentiesteekproef		Aanvullende steekproef		Totale steekproef	
Scholen	n	%	n	%	n	%
Hoofdsteekproef	292	61	73	70	365	63
Reservesteekproef 1	137	29	23	22	160	27
Reservesteekproef 2	50	10	9	9	59	10
Totaal	**479**	**100%**	**105**	**100%**	**584**	**100%**
Leerlingen	n	%	n	%	n	%
Hoofdsteekproef	7.331	62	1.525	68	8.856	63
Reservesteekproef 1	3.407	29	523	23	3.930	28
Reservesteekproef 2	1.089	9	186	8	1.275	9
Totaal	11.827	100%	2.234	100%	14.061	100%

Non-respons redenen

Er waren diverse redenen voor scholen om af te zien van deelname aan het onderzoek (Tabel 2.6). Relevant in dit verband is dat zij in de periode direct voorafgaand aan de werving (voorjaar 2021) te maken hadden met de scholensluiting ten gevolge van de coronapandemie. In de periode van heropening lag de prioriteit van scholen sterk bij het inhalen van achterstanden en het vervolgen van het reguliere programma. De meest genoemde reden die scholen aandroegen om niet deel te nemen aan het onderzoek was dat het te druk was (28%). Zeventien procent voerde expliciet de situatie rondom Covid19 en/of de daaruit ontstane toetsdruk als reden aan. Ongeveer vijftien procent van de scholen gaf geen duidelijke reden voor non-respons. Overigens is een groot deel van de scholen in de reservesteekproeven helemaal niet benaderd, omdat de scholen uit de hoofdsteekproef of de eerste reservesteekproef al deelnamen. Zij zijn buiten Tabel 2.6 gehouden.

Tabel 2.6 – Non-respons redenen van benaderde scholen, gesorteerd naar voorkomen

	n	%
Te druk	305	28,0%
Corona / toetsdruk door corona	189	17,3%
Geen reden/ niet geïnteresseerd/ geen antwoord	161	14,8%
Te veel ander onderzoek	77	7,1%
Personeel (tekort)/ werkdruk	79	7,2%
NSCCT al afgenomen	68	6,2%
Overig (o.a. ouders, te weinig leerlingen)	56	5,1%
Levert geen individuele resultaten op/meerwaarde beperkt	47	4,3%
Doen nooit mee aan onderzoek	31	2,8%
Fusie/ opheffing/gebouwkwesties etc.	26	2,4%
Later afgehaakt, afgemeld	21	1,9%
Slechte ervaringen met NSCCT	19	1,7%
Aangemeld, maar niets teruggestuurd, niet meer te pakken gekregen	11	1,0%
Totaal	1090	100%

3 Dataverzameling

3.1 De Niet-Schoolse Cognitieve Capaciteitentest

De Niet-Schoolse Cognitieve Capaciteiten Test (NSCCT; Van Batenburg & Van der Werf, 2004) is bedoeld om leerkrachten op basisscholen inzicht te geven in het leervermogen van de leerling. Waar andere tests zich richten op de kennis die de leerling verworven meet de NSCCT leercapaciteit: het vermogen van de leerling om toekomstige kennis te verwerven. Door de capaciteiten van het kind in beeld te brengen kan de leerkracht beter voorspellen wat de mogelijkheden van een leerling zijn. Met behulp van de NSCCT kunnen ze leerlingen opsporen die onder hun niveau presteren en daar iets aan doen. In groep 8 kan de test tevens worden gebruikt als hulpmiddel bij het schooladvies. De test wordt klassikaal in een uur afgenomen. De NSCCT is ontwikkeld door onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen en goedgekeurd door de Commissie Test Aangelegenheden Nederland (COTAN) van het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP).

De NSCCT is beschikbaar voor kinderen in groep 4 tot en met groep 8. De test bevat drie delen: verbaal, numeriek en ruimtelijk. Deze drie delen worden onderverdeeld in vijf subonderdelen: figuur samenstellen, exclusie, getallenreeksen, categorieën en analogieën. De subtest figuur samenstellen bevat 22 items, exclusie bevat 19 items, getallenreeksen bevat 12 items, categorieën bevat 20 items en analogieën bevat 20 items. De totale test telt bij elkaar opgeteld 93 items. Om een indruk te geven van de inhoud van de test volgt per subtest een voorbeeld van een opgave (Niet-Schoolse Cognitieve Capaciteiten Test, testboekje groep 6).

Figuur samenstellen
Bij deze test zie je voor de streep telkens een vierkantje waar een stukje van af is. Het stuk dat er af is staat tussen de figuren achter de streep.

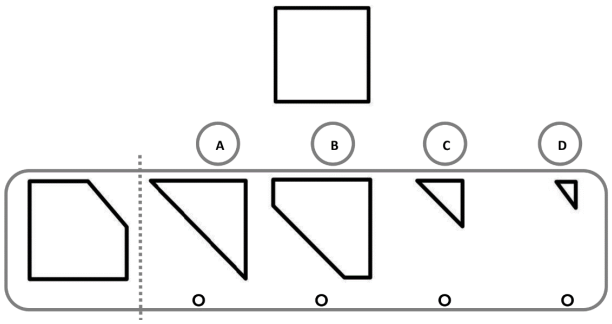

Exclusie

Hieronder zie je vier figuren. Boven de figuren staan de letters A, B, C en D. Eén figuur is anders dan de andere. Zoek de letter van de figuur die anders is dan de rest.

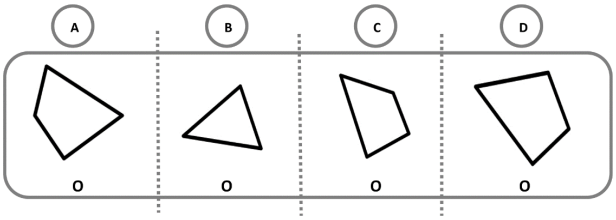

Getallenreeksen

In deze taak staan voor de streep rijtjes getallen waarin telkens één getal is weggelaten. Achter de streep staan ook getallen. Boven die getallen staan de letters A, B, C en D. Je moet steeds dat getal kiezen dat weggelaten is in de rij voor de streep.

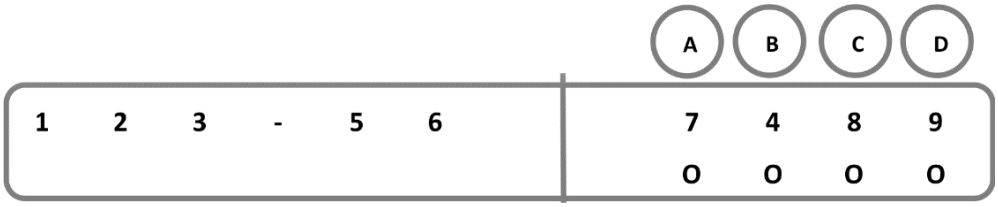

Categorieën

Voor de streep zie je drie plaatjes, die bij elkaar horen. Achter de streep zie je vier plaatjes waarvan er precies één hoort bij de drie figuurtjes voor de streep.

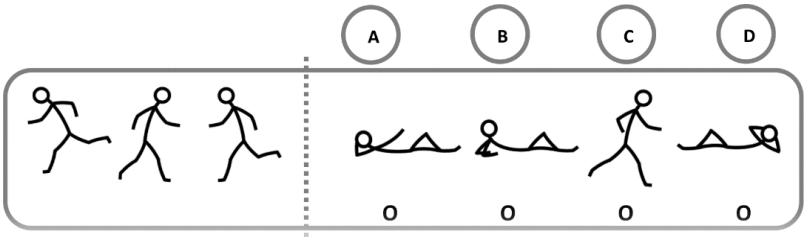

Analogieën

Hieronder zie je in het vakje voor de streep bovenaan twee dingen die bij elkaar horen. In het voorbeeld zijn dat een klein poppetje en een groot poppetje. Daaronder zie je een klein bloemetje en een vraagteken. Op de plaats van het vraagteken moet iets komen dat op dezelfde manier bij het bloemetje past als het grote poppetje bij het kleine. Je kunt het vinden bij de vier dingen achter de streep A, B, C of D. Zoek de letter die past bij het plaatje, dat op de plaats van het vraagteken moet komen.

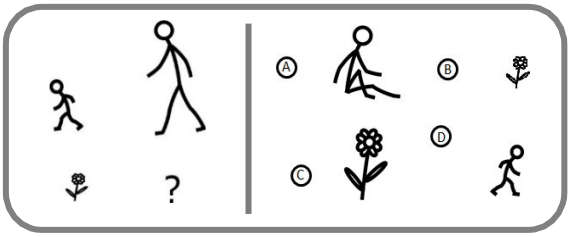

Achtergrondkenmerken
Aanvullend op de NSSCT zijn enkele achtergrondgegevens verzameld bij de leerlingen, te weten:

- Voornaam en achternaam
- Geslacht
- Leeftijd in jaren
- Verjaardag (dag-maand)[2]

De gegevens waren nodig opdat het CBS later op leerlingniveau de koppeling zou kunnen maken tussen de in het onderzoek verzamelde leerpotentiescores en het Nationaal Cohortonderzoek (NCO).

3.2 Organisatie en verloop van de afname

3.2.1 Voorbereiding

Als de school aangaf deel te willen nemen werd het testmateriaal toegestuurd, bestaande uit een handleiding voor de leerkrachten, het benodigde aantal NSCCT-boekjes en een retourenvelop. Dit gebeurde gemiddeld twee weken voor de geplande afnamedatum.

Ouderlijke toestemming
In dit onderzoek werden persoonsgegevens opgevraagd bij de leerlingen, om de noodzakelijke koppeling met het NCO tot stand te kunnen brengen. Als persoonsgegevens worden opgevraagd, moeten ouders doorgaans expliciet toestemming geven voor deelname aan onderzoek. In dit onderzoek is daarvan afgeweken: ouders zijn met een (in meerdere talen beschikbare) door de onderzoekers opgestelde brief geïnformeerd over het onderzoek en de gevolgde procedure en kregen de mogelijkheid deelname door hun kind aan het onderzoek te weigeren (zie ook Hoofdstuk 2). Als ouders niet reageerden, werd uitgegaan van toestemming voor deelname. De contactpersoon van de school is gevraagd de ouders minimaal een week voor de testafname te informeren met behulp van de meegezonden ouderbrieven, zodat ouders voldoende gelegenheid hadden om vragen te stellen en eventueel deelname te weigeren. De gevolgde toestemmingsprocedure was toegestaan, omdat er sprake is van een groot algemeen belang: het onderzoek is onderdeel van de uitvoering van een wettelijke taak, in dit geval dataverzameling ten behoeve van de verdeling van onderwijsachterstandsmiddelen. Voorafgaand aan het onderzoek is over de gevolgde procedure afgestemd met juristen van NRO en CBS.

3.2.2 De afname

Bij de afname van de NSCCT zijn de procedures en voorschriften gevolgd die zijn opgesteld door de testontwikkelaars. De NSCCT wordt klassikaal afgenomen, in dit geval door de leerkracht van groep 6. Deze nam de voorbeelditems met de leerlingen door en zag erop toe dat de afname ordelijk verliep. De leerkracht mocht de leerlingen niet inhoudelijk helpen. Daarom was een duidelijke instructie nodig, die we ter beschikking stelden in de vorm van een handleiding. De

2 In combinatie met de afnamedatum kon uit de leeftijd plus verjaardag de geboortedatum van de leerling worden herleid.

handleiding bevatte informatie over het onderzoeksdoel, het informeren van de ouders, het afnemen van de NSCCT (regels en instructietekst) en het retourneren van de ingevulde testboekjes.

Voor de afname stond ongeveer twee minuten per taak aan klassikale instructie en daarna tien minuten om de taak in te vullen. De leerkracht moest de instructie uit de handleiding voorlezen. De totale afnametijd was ongeveer een uur, inclusief uitdelen en opruimen 75 minuten. Leerlingen kregen niet meer dan de voorgeschreven tien minuten voor een taak en mochten, als ze eerder klaar waren, niet vast aan de volgende taak beginnen.

3.2.3 Verwerking

De scholen stuurden de ingevulde testboekjes terug naar de onderzoeksbureaus, waar ze eerst werden geregistreerd. Bij grote verschillen tussen het tevoren aantal opgegeven leerlingen in groep 6 en het aantal ontvangen ingevulde testboekjes werd contact opgenomen met de school om na te gaan wat de oorzaak van de discrepantie was en eventueel te vragen om de ontbrekende boekjes alsnog op te sturen. Alle ontvangen ingevulde testboekjes zijn op itemniveau ingevoerd door per opgave het gegeven antwoord (a, b, c, d of missing) in te voeren. Ook de brinvestigingscode van de school(vestiging) en de achtergrondkenmerken van de leerling werden ingevoerd, plus - indien beschikbaar - de naam van de klas. In Hoofdstuk 4 wordt beschreven hoe per leerling de ingevoerde data zijn verrijkt met enkele aanvullende gegevens over de behaalde ruwe en gestandaardiseerde testscores.

Het totale databestand is via de Remote Access-faciliteit van het CBS geüpload en door het CBS aan het NCO gekoppeld op basis van de brinvestigingscode van de school, het leerjaar en de achtergrondkenmerken van de leerling. Uiteindelijk kon een koppeling worden gerealiseerd voor 97 procent van alle leerlingen die aan het onderzoek hebben deelgenomen.

3.3 Rapportage aan de scholen

Als dank voor hun deelname hebben de deelnemende scholen een terugkoppeling gekregen in de vorm van een schoolrapport. Hierin werden de gestandaardiseerde testresultaten van de school (indien beschikbaar: per parallelklas) gepresenteerd en vergeleken met de resultaten in de referentiesteekproef en van de andere scholen uit hetzelfde stratum; zowel voor de totale NSCCT als de vijf subtaken. Tevens werd in het schoolrapport een indicatie gegeven van de verwachte toekomstige verdeling van de leerlingen over niveaus voor voortgezet onderwijs.

4 Resultaten

4.1 Dataopschoning en schaalconstructie

De ingevoerde dataset bevat in eerste instantie alleen de ruwe antwoorden van de leerlingen op alle NSCCT-opgaven. Wanneer leerlingen een opgave niet hebben beantwoord (geen van de vier bolletjes hebben ingekleurd) of niet eenduidig hebben beantwoord (bijvoorbeeld meerdere bolletjes hebben ingekleurd) geldt dat als 'missing'. Een missing wordt bij de schaalconstructie als een foutief antwoord gezien. Na het labelen van deze missings hebben we de sleutel van de NSCCT toegepast. Dit wil zeggen dat er per opgave is bepaald of deze goed of fout is beantwoord door de leerlingen.

Vervolgens zijn we aan de slag gegaan met het schalen van de behaalde testscores. Deze schaalconstructie heeft plaatsgevonden op basis van de resultaten van de leerlingen in de referentiesteekproef (n=11.772)[3]. De aanvullende steekproef is buiten beschouwing gelaten, daar een oververtegenwoordiging van leerlingen behorend tot scholen met hogere achterstandsscores zou kunnen leiden tot een onderschatting van de resultaten.

Allereerst is het totale aantal goed beantwoorde items (de ruwe score) per leerling berekend. Zoals vermeld in Paragraaf 3.1 bestaat de gehele NSCCT uit 93 items. Het minimaal aantal goed beantwoorde items bedraagt 6, het maximaal aantal goed beantwoorde items bedraagt 90. Gemiddeld zijn er 66,3 items correct beantwoord. De behaalde ruwe scores zijn niet helemaal normaal verdeeld over de leerlingen in de referentiesteekproef (iets linksscheef). Om deze reden zijn eerst normaal verdeelde scores berekend, die vervolgens zijn omgezet in gestandaardiseerde Z-scores, de leerpotentiescore. Het gemiddelde van deze leerpotentiescore bedraagt 100, de standaardafwijking is 15. De grenswaarden van de scores bedragen 65 en 135. Alle scores lager dan 65 zijn gecodeerd naar 65, alle scores hoger dan 135 zijn gecodeerd naar 135.

Figuur 4.1 – Normaalverdeling van de leerpotentiescores in de landelijke referentiesteekproef

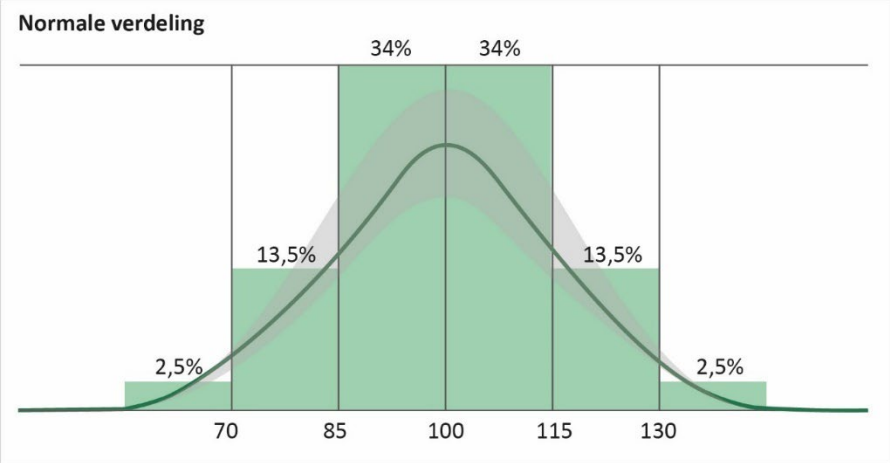

3 Dit is minder dan het totale aantal leerlingen in de referentiesteekproef (n=11.827), omdat er vier scholen in deze steekproef zitten die de NSCCT jaarlijks afnemen voor eigen gebruik. Van deze scholen ontvingen we geen scores op itemniveau, alleen het totale aantal goed gemaakte opgaven. Daarmee is hun leerpotentiescore berekend. Zij zijn dus buiten de schaalconstructie gebleven.

De leerpotentiescores zijn dus normaal verdeeld over de leerlingpopulatie van de landelijke referentiesteekproef. Figuur 4.1 laat dat zien: de meeste leerlingen scoren rondom het gemiddelde van 100, een kleiner aandeel scoort daar (ver) onder of (ver) boven. In percentages uitgedrukt:
- 34 procent scoort tussen 85 en 100 en eveneens 34 procent tussen 100 en 115;
- 13,5 procent scoort tussen 70 en 85 en eveneens 13,5 procent tussen 115 en 130;
- 2,5 procent scoort lager dan 70 en eveneens 2,5 procent scoort hoger dan 130.

De leerpotentiescores voor de leerlingen uit de aanvullende steekproef zijn bepaald op basis van de leerpotentiescores van de leerlingen uit de referentiesteekproef: leerlingen met een vergelijkbare ruwe score kregen dezelfde leerpotentiescore toegekend.

4.2 De resultaten op de NSCCT naar steekproef en achtergrondkenmerken

Zoals beschreven in Paragraaf 3.1 bestaat de NSCCT voor groep 6 uit 93 meerkeuzeopgaven, verdeeld over vijf subtests (taken). Tabel 4.1 toont voor zowel de referentie- als de aanvullende steekproef het gemiddelde aantal en percentage goed beantwoorde items op de subtests en de gehele NSCCT.

Tabel 4.1 – Aantal/percentage goed gemaakte opgaven; referentie- en aanvullende steekproef

Referentiesteekproef		**Aantal items**	**Gemiddeld aantal goed (aantal)**	**Gemiddeld aantal goed (percentage)**	**N leerlingen**
Ruimtelijk inzicht	Taak 1: Figuur samenstellen	22	16,1	73,0%	11.827
	Taak 2: Exclusie	19	13,7	71,9%	11.827
Getalsmatig inzicht	Taak 3: Getallenreeksen	12	8,8	73,4%	11.825*
Verbale intelligentie	Taak 4: Categorieën	20	14,9	74,5%	11.827
	Taak 5: Analogieën	20	12,9	64,3%	11.827
	Totaal aantal goed	**93**	**66,3**	**71,3%**	**11.825***
Aanvullende steekproef		**Aantal items**	**Gemiddeld aantal goed (aantal)**	**Gemiddeld aantal goed (percentage)**	**N leerlingen**
Ruimtelijk inzicht	Taak 1: Figuur samenstellen	22	15,5	70,6%	2.234
	Taak 2: Exclusie	19	13,2	69,3%	2.234
Getalsmatig inzicht	Taak 3: Getallenreeksen	12	8,4	69,7%	2.234
Verbale intelligentie	Taak 4: Categorieën	20	14,1	70,3%	2.234
	Taak 5: Analogieën	20	11,8	59,2%	2.234
	Totaal aantal goed	**93**	**63,0**	**67,7%**	2.234

* Op de set Getallenreeksen hadden twee leerlingen uit de referentiesteekproef een ongeldig aantal items goed. Zij zijn buiten beschouwing gelaten. Daarom is de ruwe score en leerpotentiescore maar voor 11.825 leerlingen berekend.

Tezamen geven de subtests een betrouwbare en valide indruk van het leerpotentieel (Batenburg & Van der Werf, 2004). Deze wordt uitgedrukt in één leerpotentiescore. De wijze waarop we die

berekend hebben, is beschreven in Paragraaf 4.1. Voor alle leerlingen in groep 6 die afgelopen voorjaar de NSCCT hebben gemaakt is deze (gestandaardiseerde) leerpotentiescore bepaald.

Hierna presenteren we de gemiddelde leerpotentiescores van de leerlingen in de referentiesteekproef[4] en de aanvullende steekproef, rekening houdend met enkele achtergrondkenmerken, te weten geslacht, leeftijd en stratum (een combinatie van schoolweging en stedelijkheid; zie Hoofdstuk 2). Deze gegevens zijn tezamen met de NSSCT-afname verzameld en maken deel uit van de dataset van de meting in groep 6.

Tabel 4.2 – Gemiddelde leerpotentiescore (standaardafwijking) naar geslacht; referentie- en aanvullende steekproef

	Gemiddelde Leerpotentiescore	SD	N
Referentiesteekproef			
Jongen	98,9	15,1	5932
Meisje	101,2	14,2	5801
Onbekend/Niet ingevuld	96,0	15,0	92
Totaal	100,0	14,7	11825
Aanvullende steekproef			
Jongen	94,5	14,7	1139
Meisje	96,5	13,5	1091
Onbekend/Niet ingevuld	91,3	13,4	4
Totaal	95,4	14,1	2234

4 In Tabel 4.2, 4.3 en 4.4 is te zien dat de standaardwijking van de leerpotentiescore voor de referentiesteekproef 14,7 bedraagt; iets lager dan 15 dus. Dat komt omdat de schaalconstructie (beschreven in Paragraaf 4.1) is uitgevoerd exclusief de leerlingen van vier scholen die geen itemscores beschikbaar gesteld hebben (zie voetnoot 3). Deze leerlingen maken wel deel uit van de referentiesteekproef.

Tabel 4.3 – Gemiddelde leerpotentiescore (standaardafwijking) naar leeftijd; referentie- en aanvullende steekproef*

	Gemiddelde Leerpotentiescore	SD	N
Referentiesteekproef			
8 jaar	107,9	12,8	46
9 jaar	101,6	14,3	4580
10 jaar	99,6	14,9	6420
11 jaar	92,2	13,4	662
12 jaar	89,2	10,0	14
Onbekend/foutief ingevuld	97,5	14,5	103
Totaal	100,0	14,7	11825
Aanvullende steekproef			
8 jaar	109,5	15,0	4
9 jaar	97,7	13,8	711
10 jaar	95,2	14,2	1268
11 jaar	90,2	12,9	235
12 jaar	88,8	11,8	9
Onbekend/foutief ingevuld	96,3	17,4	7
Totaal	95,4	14,1	2234

* De leeftijd in jaren hebben de leerlingen van groep 6 zelf verstrekt, voorafgaan aan de NSCCT-afname. Deze vond plaats in de periode maart-juli in schooljaar 2020/21.

Tabel 4.4 – Gemiddelde leerpotentiescore (standaardafwijking), naar stratum; referentie- en aanvullende steekproef

	Gemiddelde Leerpotentiescore	SD	N
Referentiesteekproef			
11 schoolweging ≤ 23 & zeer sterk stedelijk	109,0	13,5	486
12 schoolweging ≤ 23 & sterk stedelijk	106,0	13,6	326
13 schoolweging ≤ 23 & matig stedelijk	106,0	14,7	155
14 schoolweging ≤ 23 & weinig stedelijk	104,8	14,8	176
15 schoolweging ≤ 23 & niet-stedelijk	106,4	12,1	72
21 schoolweging 24- 27 & zeer sterk stedelijk	104,5	14,4	119
22 schoolweging 24- 27 & sterk stedelijk	103,0	14,3	528
23 schoolweging 24- 27 & matig stedelijk	102,7	14,6	794
24 schoolweging 24- 27 & weinig stedelijk	104,5	14,3	538
25 schoolweging 24- 27 & niet-stedelijk	104,3	14,1	377
31 schoolweging 28- 31 & zeer sterk stedelijk	95,2	14,8	233
32 schoolweging 28- 31 & sterk stedelijk	100,1	14,8	1175
33 schoolweging 28- 31 & matig stedelijk	100,4	13,7	1154
34 schoolweging 28- 31 & weinig stedelijk	100,5	14,3	1309
35 schoolweging 28- 31 & niet-stedelijk	100,3	14,1	1165
41 schoolweging 32- 35 & zeer sterk stedelijk	94,1	14,1	336
42 schoolweging 32- 35 & sterk stedelijk	95,8	14,4	675
43 schoolweging 32- 35 & matig stedelijk	96,1	14,5	516
44 schoolweging 32- 35 & weinig stedelijk	96,0	13,8	198
45 schoolweging 32- 35 & niet-stedelijk	98,2	13,2	336
51 schoolweging ≥ 36 & zeer sterk stedelijk	91,3	13,7	702
52 schoolweging ≥ 36 & sterk stedelijk	92,5	13,2	340
53 schoolweging ≥ 36 & matig stedelijk	92,7	14,0	88
54 schoolweging ≥ 36 & weinig stedelijk	96,9	6,9	17
55 schoolweging ≥ 36 & niet-stedelijk	94,8	11,5	10
Totaal	**100,0**	**14,7**	**11825**
Aanvullende steekproef			
41 schoolweging 32- 35 & zeer sterk stedelijk	94,6	14,0	299
42 schoolweging 32- 35 & sterk stedelijk	97,0	15,1	439
43 schoolweging 32- 35 & matig stedelijk	98,1	14,0	247
44 schoolweging 32- 35 & weinig stedelijk	98,0	13,9	168
45 schoolweging 32- 35 & niet-stedelijk	99,0	12,8	251
51 schoolweging ≥ 36 & zeer sterk stedelijk	92,2	13,4	433
52 schoolweging ≥ 36 & sterk stedelijk	92,9	14,0	288
53 schoolweging ≥ 36 & matig stedelijk	92,9	12,3	88
54 schoolweging ≥ 36 & weinig stedelijk	87,2	11,1	8
55 schoolweging ≥ 36 & niet-stedelijk	97,6	15,9	13
Totaal	**95,5**	**14,1**	**2234**

Tabel 4.2 laat zien dat meisjes gemiddeld een hogere leerpotentiescore hebben behaald dan jongens. Uit Tabel 4.3 blijkt dat naarmate leerlingen ouder zijn, ze gemiddeld een iets lagere leerpotentiescore behalen. De trend in Tabel 4.4 is dat leerlingen in de strata met een hogere schoolweging gemiddeld een lagere leerpotentiescore behalen dan leerlingen in de strata met een lagere schoolweging. Deze en andere verschillen in leerpotentie worden verder verkend in de inhoudelijke rapportage (Bluemink et al., i.v.).

4.3 Vooruitblik

In het onderhavige technische rapport is beschreven hoe er ten behoeve van de herijking van de onderwijsachterstandenindicator een leerpotentiemeting met behulp van de NSCCT is uitgevoerd bij ruim 14.000 leerlingen in groep 6 van het regulier basisonderwijs. De wijze van steekproeftrekking, dataverzameling en opschoning en schaalconstructie van de verzamelde data is in dit rapport aan de orde gekomen.

De verzamelde leerpotentiescores zijn inmiddels toegevoegd aan de microdata van CBS en in de toekomst ook toegankelijk voor andere onderzoekers. Van belang is daarbij rekening te houden met de steekproefopbouw. Zoals beschreven is in Hoofdstuk 2 bestaat de steekproef uit een landelijk representatieve referentiesteekproef plus een aanvullende steekproef van scholen met een hoge schoolweging (≥32). Scholen met relatief veel achterstandsleerlingen zijn in de totale steekproef dus oververtegenwoordigd. Dat heeft te maken met het primaire doel van de leerpotentiemeting: het verzamelen van leerpotentiescores van leerlingen in groep 6 ten behoeve van de herijking van de onderwijsachterstandenindicator door het CBS. In de bijlage van dit rapport is een tabel opgenomen van de weegfactor per stratum, die gebruikt kan worden om weging toe te passen op de data van de totale steekproef.

In twee separate rapportages worden enkele wetenschappelijke vraagstellingen op het gebied van kansenongelijkheid in het onderwijs beantwoord. De gelegenheid daartoe ontstond toen de verzamelde onderzoeksgegevens door het CBS gekoppeld waren aan de dataset van het NCO (Nationaal Cohort Onderwijsonderzoek). In het ene rapport (Bluemink et al., i.v.) wordt onderzocht in hoeverre de leerpotentie verschilt naar bepaalde kenmerken van leerlingen en scholen en in hoeverre er sprake is van onderpresteren van (groepen van) leerlingen. In het andere rapport (Van der Veen, Stronkhorst & Veen, i.v.) wordt het resultaat gepresenteerd van de afname van een IQ-test die bij een selectie van de deelnemende leerlingen aanvullend op de NSCCT is afgenomen. In deze rapportage wordt onderzocht of bepaalde componenten van leerpotentieel die niet door de NSCCT worden gemeten, additionele voorspellende waarde hebben voor de onderwijsprestaties van leerlingen.

Literatuur

Batenburg, T. van, & Werf, M. van der (2004). *NSCCT. Niet Schoolse Cognitieve Capaciteiten Test, Voor groep 4, 6 en 8 van het basisonderwijs. Verantwoording, normering en handleiding.* Groningen: GION.

Bluemink, C., Jenniskens, T., Langen, A. van, Leest, B. & Wolbers, M. (i.v.) Onderpresteren in het Nederlandse basisonderwijs anno 2021. KBA Nijmegen.

Posthumus, H., Scholtus, S., & Walhout, J. (2019). *De nieuwe onderwijsachterstandenindicator primair onderwijs. Samenvattend rapport.* Den Haag: CBS.

Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden (2018). *Besluit van 27 augustus 2018 tot wijziging van het besluit bekostiging WPO in verband met het aanpassen van de groeiregeling en van het onderwijsachterstandenbeleid in het primair onderwijs.* Den Haag, Staatsblad 2018, 334

Veen, I. van der, Stronkhorst, E. & Veen, A. (iv). *Leerpotentie onderzocht: maakt hulp verschil?* Amsterdam, Kohnstamm Instituut.

Bijlage: weegfactor per stratum

In de totale steekproef zijn de scholen met een hoge schoolweging (strata beginnend met een 4 of 5) oververtegenwoordigd. Bij gebruik van de data ten behoeve van analyses kan het daarom zinvol zijn weging toe te passen. Onderstaande tabel bevat de weegfactor per stratum.

Tabel B1 – Weegfactor per stratum

Stratum	Weegfactor
11	1,3
12	1,2
13	1,3
14	0,9
15	0,9
21	3,0
22	1,4
23	1,1
24	1,3
25	1,4
31	1,8
32	1,2
33	1,4
34	1,2
35	1,4
41	0,7
42	0,6
43	0,6
44	0,7
45	0,5
51	0,6
52	0,6
53	0,5
54	0,8
55	0,3

© KBA Nijmegen